

Nr 27.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen, m. m.; given Stockholms slott den 30 januari 1942.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen samt lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage.

GUSTAF.

K. G. Westman.

F ö r s l a g
till
L a g
om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen.

Härigenom förordnas, att 8 kap. 3, 4, 8—14, 21—23, 26 och 28—30 §§ strafflagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives samt att i samma kapitel skola införas tre nya paragrafer, betecknade 4 a, 14 a och 29 a §§, av nedan angivna lydelse:

8 KAP.

3 §.

Svensk man, som utan Konungens tillstånd låter bruka sig såsom ombud för främmande makt i angelägenhet, som riket rör, eller inlåter sig i underhandling därom med främmande makt, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år.

Avsåg underhandlingen — — — livstid dömas.

4 §.

Den som, genom att överträda bestämmelser givna till skydd för upp-
rätthållandet av rikets fredliga förhållande till främmande makter, eller genom offentliga smädelser mot främmande makt eller dess regering eller offentligt skymfande av dess flagga eller vapen eller annat höghetstecken, eller genom annan gärning, som enligt svensk lag eller författning är straffbar eller skulle vara straffbar om den förövats mot Sverige eller svensk man, framkallar fara för att rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt skadas, straffes, om han bort inse faran, med fängelse eller med straffarbete i högst fyra år.

4 a §.

Brott, som i 4 § omförmäles, må ej utan Konungens lov åtalas av allmän åklagare.

8 §.

Den som — — — tio år.

Lag samma vare, där någon eljest under sådana förhållanden till fienden

¹ Senaste lydelse, se 1940: 356.

lämnar upplysning om hemlighet, varom i första stycket sägs; dock må, där faran var ringa, tiden för straffarbetet nedsättas till två år.

Vad nu — — — förbunden makt.

9 §.

Den som obehörigen sätter sig i besittning av eller låter anskaffa upplysning om något sakförhållande, som bör hållas hemligt för främmande makt av hänsyn till rikets vänskapliga förbindelser med sådan makt eller till rikets försvar eller till folkförsörjningen i riket vid krig och av krig föranledda utomordentliga förhållanden, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år; var faran ringa, må till böter dömas. Lag samma vare, där någon obehörigen tager befattning med skrift, teckning eller annat föremål, som innefattar upplysning om sakförhållande, varom nu är sagt.

10 §.

Där någon obehörigen till annan lämnar sådan upplysning eller utlämnar sådant föremål, som i 9 § sägs, dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse; var faran ringa, må till böter dömas.

Förövas brott som nu sagts av någon, vilken på grund av allmän eller enskild tjänst eller avtal särskilt betrotts med kunskap om det hemliga sakförhållandet eller med föremål som innefattar upplysning därom, dömes till straffarbete i högst sex år.

Lika med att uppgift obehörigen lämnas till annan varde ansett, att den allmänt kungöres.

11 §.

Där någon förövar gärning, som i 9 § sägs, för att gå främmande makt tillhanda, dömes för spioneri till straffarbete i högst sex år.

Vad nu stadgas gälle ock i fråga om gärning som i 10 § första stycket omförmäles. Förövas sådant spioneri av den som i 10 § andra stycket sägs eller är vad som uppenbarats av synnerlig vikt, vare straffet straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid.

12 §.

Förövas gärning som i 10 § omförmäles av oaktsamhet, dömes den skyldige, i det fall som i 10 § första stycket sägs, till fängelse eller böter, och i det fall som i andra stycket av samma paragraf avses, till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år eller, där brottet är ringa, till böter.

13 §.

Beträffande oriktig upplysning, vilken om den varit sann skulle varit att anse såsom hemlighet, varom i 8—12 §§ sägs, skall vad där stadgas äga motsvarande tillämpning, såframt upplysningens meddelande till främmande makt kan skada riket.

14 §.

Den som i syfte att gå främmande makt tillhanda anskaffar eller låter anskaffa uppgifter angående förhållanden, berörande riket eller annan makt, vilkas meddelande till främmande makt kan medföra skada för rikets vänskapliga förbindelser med sådan makt eller för rikets försvar eller ock för folkförsörjningen i riket vid krig och av krig föranledda utomordentliga förhållanden, eller i syfte som nyss sagts tager befattning med sådana uppgifter, dömes, där han ej förskyllt strängare straff, för spioneri till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år.

14 a §.

Den som, i annat fall än förut är sagt, inom riket för främmande makts räkning bedriver hemlig underrättelseverksamhet i militärt eller politiskt syfte, dömes för olovlig underrättelseverksamhet till fängelse eller straffarbete i högst två år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till böter dömas.

21 §.

Den som uppsåtligen giver allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, dömes till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Är brottet ringa, må till böter dömas.

22 §.

Mottager någon av främmande makt penningar eller annat för att här i riket genom utgivande eller spridning av skrifter eller annorledes söka påverka den allmänna meningen om rikets styrelseskick eller om åtgärder i dess inre eller yttre styrelse, straffes med fängelse eller straffarbete i högst två år.

23 §.

Har någon — — — tio år.

Har någon gjort försök till brott som nedan sägs, och blev endast genom omständigheter, som voro av gärningsmannens vilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad, varde dömd

om försöket avsåg brott, som i 17 § första stycket eller 18 § sägs, till straffarbete från och med två till och med tio år;

om försöket avsåg brott, som i 11 § sägs, till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år, dock att i det fall, som i andra stycket andra punkten av samma paragraf sägs, tiden för straffarbetet må höjas till tio år; samt

om försöket avsåg brott, som i 20 § sägs, till straffarbete i högst sex år.

26 §.

Den som åtager sig att medverka vid spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet eller som erbjuder sig därtill eller som i sådant syfte av främ-

mande makt mottager penningar eller annat eller eljest träder i förbindelse med sådan makt, så ock den som söker förmå annan till gärning som nu sagts, dömes högst till straffarbete i två år. Var fråga om krigsspioneri, dömes till straffarbete från och med två till och med tio år.

Den som, oaktat han har skälig anledning antaga att spioneri eller olovlig underrättelseverksamhet av annan utövas, medverkar vid gärningen, dömes till fängelse eller böter.

28 §.

Var som vet sådant brott, varom i någon av 1, 2, 6—14, 14 a och 17—20 §§ sägs, å färde vara och det ej i tid upptäcker, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år; om å brottet efter lag kan följa böter, må ock för underlåtenhet att det upptäcka till böter dömas.

Har någon skälig anledning antaga att sådant brott är å färde och uppenbarar han ej de omständigheter som äro honom kunniga, straffes högst med straffarbete i två år.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som med den brottslige i första svågerlag lika nära förenad är, adoptivföräldrar eller adoptivbarn, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej till straff fällas efter denna paragraf, där brottets upptäckande icke utan angivelse till åtal kunnat ske.

29 §.

Vad i 17 § andra stycket, 22 och 24—26 §§ sägs om främmande makt skall gälla jämväl den som handlar i främmande makts intresse.

29 a §.

Förövas brott, som i någon av 3—5, 9—16, 19—22, 26 och 28 §§ sägs, eller försök till brott, som i 11 eller 20 § avses, eller sådan stämpling eller förberedelse till högförräderi, som i 24 och 25 §§ omförmäles, under tid då riket befinner sig i krig må,

där straffarbete i sex år eljest utgör högsta straff, straffet höjas till straffarbete i tio år,

där straffarbete i två år eller fyra år eljest utgör högsta straff, straffet höjas med straffarbete i två år utöver vad utsatt är,

där straffarbete kan följa, lägre straff tillämpas endast då omständigheterna äro synnerligen mildrande, samt

där fängelse eljest är utsatt såsom högsta straff, dömas till straffarbete i högst två år.

Där brott, som i 21 § sägs, förövas vid krig, må till lägre straff än fängelse ej dömas. Gör någon vid krig sådan gärning av oaktsamhet, dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år eller, där brottet är ringa, till böter.

Där det med hänsyn till krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra av

krig föranledda utomordentliga förhållanden finnes påkallat, äger Konungen förordna att vad i denna paragraf stadgas med avseende å brott som begås vid krig jämväl skall äga tillämpning beträffande brott som förövas under viss annan tid.

30 §.

Vad någon, som är förfallen till ansvar för brott varom i detta kapitel sägs, för brottet mottagit skall vara till kronan förverkat; finnes det ej kvar, skall i stället dess värde gäldas.

Föremål som — — — till kronan.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

F ö r s l a g

till

L a g

angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage.

Häri genom förordnas, att lagen den 13 december 1940 om straff för sabotage, vilken gäller till och med den 31 mars 1942, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943; dock att från och med den 1 april 1942 1, 2, 4 och 6 §§ ävensom slutbestämmelsen skola hava ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Den som, med uppsåt att skada försvaret eller folkförsörjningen eller störa förvaltningen eller den allmänna ordningen,

förstör eller skadar anläggning, inrättning eller föremål, som är av betydelse för försvaret, folkförsörjningen eller förvaltningen,

eller vid tillverkning, leverans, förvaring eller försling av sådant föremål åstadkommer fel hos föremålet eller föranleder dröjsmål med dess avlämnande,

eller eljest förhindrar eller försvårar användande av anläggning, inrättning eller föremål, som nyss nämts,

eller gör annat därmed jämförligt sabotage,

dömes till straffarbete i högst tio år eller på livstid. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse dömas.

2 §.

Har någon gjort försök till brott, varom i 1 § förmäles, dömes högst till straffarbete i tio år.

4 §.

Har i fall, som omförmälts i 2 eller 3 §, den brottslige för brottets utförande övat våld å person eller hot om omedelbar användning av sådant våld eller har han mot någon som lagligen sökt å bar gärning gripa honom övat våld eller hot som nyss sagts, må till lägre straff än straffarbete ej dömas; i fall som avses i 3 § må tiden för straffarbetet höjas till åtta år.

6 §.

Vad någon, som är förfallen till ansvar för brott, varom i 1, 2, 3 eller 4 § förmäles, för brottet mottagit skall vara till kronan förverkat; finnes det ej kvar, skall i stället dess värde gäldas. Föremål, som begagnats såsom hjälpmedel för utförande av sådant brott eller varit avsett därtill, må ock förklaras förverkat till kronan, evad till ansvar dömes eller ej.

Vad sålunda — — — för krigsmakten.

I fråga om sådant under lagens giltighetstid begånget brott, som i lagen avses, skall vad där är stadgat äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 januari 1942.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler, efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter, fråga angående *vissa ändringar i 8 kap. strafflagen m. m.*

Föredraganden anför:

Den lagstiftning mot förräderi och spioneri som genomfördes under år 1940 innebar en utvidgning och komplettering av straffbestämmelserna i syfte att anpassa dem med hänsyn till de former, i vilka den mot statens säkerhet riktade verksamheten numera bedrives. De nya lagarna utfärdades den 17 maj 1940 och trädde i kraft den 22 i samma månad. Härigenom erhöi bland annat 8 kap. strafflagen ny lydelse.

Tillämpningen av den nya lagstiftningen har inom justitiedepartementet följts med uppmärksamhet; ökade möjligheter härtill ha vunnits genom att domstolarna ålagts att till departementet insända avskrift av sina utslag angående brott mot 8 kap. strafflagen och lagen den 13 december 1940 om straff för sabotage. De vunna erfarenheterna ha ådagalagt, att en del brister föreligga. Rörande de lagändringar som till följd härav ansetts påkallade ha inom departementet utarbetats två promemior med lagutkast. Den ena avser en utvidgning av tillämpningsområdet för 8 kap. 4 §, den andra straffskärpningar och vissa ändringar av annan innebörd i åtskilliga av övriga lagrum i kapitlet. Över båda promemoriorna ha, efter remiss, yttranden inkommit från justitiekanslersämbetet, hovrätterna och straffrättskommittén samt från överståthållarämbetet ävensom länsstyrelserna i Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, vilka myndigheter därvid även insänt yttranden från vissa underordnade myndigheter. Dessutom ha rådhusrätterna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt chefen för försvarsstaben avgivit yttranden över den senare av de två promemoriorna.

Med ledning av de avgivna yttrandena ha lagutkastens överarbetats inom justitiedepartementet, därvid även ansetts påkallat att föreslå några ändringar i lagen om straff för sabotage, vars giltighetstid i detta sammanhang bör förlängas. Såsom resultat av bearbetningen föreligger nu lagförslag angående ändringar i 8 kap. strafflagen och sistnämnda lag.

Den lagändring som nu föreslås, innefattande i huvudsak skärpning av straffbestämmelserna mot förräderi och andra för rikets säkerhet menliga brott, ingår som ett led i statsmakternas kontinuerliga åtgärder till skydd för statens säkerhet. Det är ett sedan många år känt faktum, att inom vårt land finnas individer och sammanslutningar, vilkas verksamhet, särskilt i tider av oro, utgöra ett hot mot allmän ordning och säkerhet. Genom sin bundenhet till främmande intressen samt sitt markerade ställningstagande för dessa kunna ifrågavarande sammanslutningar genom sin verksamhet också vålla utrikespolitiska komplikationer. Det är en klar nödvändighet för statsmakterna att övervaka sådan verksamhet och förhindra att den blir till allvarlig skada för landet. Som en beredskap i sådant hänseende antog 1940 års lagtima riksdag en lag innefattande befogenhet att upplösa vissa sammanslutningar. Det har varit under övervägande att bringa denna lag i tillämpning. Även om den samhällsskadliga verksamheten därigenom skulle försvåras är det emellertid tydligt och ävenledes bestyrkt av erfarenheter från andra länder, att genom upplösningen i och för sig denna verksamhet icke skulle kunna förhindras. Det må t. ex. erinras om, att grundlagen icke medgiver riksdagsledamots utslutning ur riksdagen, därför att det parti denne tillhör blivit upplöst, och att icke heller ett upplöst partis tidningsorgan kunna indragas eller eljest förhindras utkomma enbart på grund av att partiet förklarats illegalt. För att ett ingripande enligt upplösningslagen skulle helt fylla sitt ändamål erfordras sålunda ytterligare åtgärder, vilka skulle innebära en sådan inskränkning i de av författningen garanterade allmänna fri- och rättigheterna, att den måste väcka betänksamhet. Även mycket långt gående åtgärder kunna emellertid bli nödvändiga, därest den samhällsskadliga verksamheten icke med andra medel kan stävjas. Det folkstyrda samhällets rätt att till det yttersta skydda sig mot upplösande krafter är lika oomtvistlig som statsmakternas skyldighet att övervaka och ingripa mot sådana krafter.

Även om någon överhängande fara för omstörtning av vårt statsskick icke kan anses vara för handen och sålunda ytterligt gående åtgärder för närvarande icke allmänt framstå såsom ovillkorligen nödvändiga, synes dock en utbyggnad av samhällsskyddet vara välbetänkt. Det har kunnat fastställas, att under de senaste åren brott riktade mot rikets säkerhet förekommit eller planlagts i en icke obetydlig omfattning, delvis under ledning av utländska agenter. Det är anledning att observera, att i dessa brottsliga förehavanden deltagit åtskilliga personer, som tillhört eller tillhöra det kommunistiska partiet eller annat ytterlighetsparti. Det har också kunnat konstateras, att dessa partier genom sin verksamhet vållat svårigheter av utrikespolitisk art. Det har därför befunnits önskvärt att stärka effektiviteten av den kontroll och övervakning, som nu utövas. I sådant syfte har en förstärkning av polisen ägt rum och ytterligare sådan kan övervägas. Därjämte övervägas åtgärder för effektivare övervakning av vissa tidningar och för snabbare ingripande mot dessa i förekommande fall. Även den straffskärpning, varom förslag nu framlägges, utgör som nämnts ett led i åtgärderna mot samhällsskadlig verk-

samhet. Frågan om att tillgripa mera vittgående mått och steg lär bli beroende på huruvida de nu tillämnade åtgärderna visa sig tillfyllest.

Rörande innebörden av de föreliggande lagförslagen får jag anföra följande.

Promemorian angående ändring i 8 kap. 4 § strafflagen.

Förevarande lagrum upptager en straffbestämmelse för den som på visst angivet sätt framkallar fara för krig eller repressalier eller andra för riket skadliga åtgärder från främmande makts sida eller för främmande makts inblandning i rikets angelägenheter. De förfaranden som avses äro: överträdelse av bestämmelser givna till skydd för upprätthållandet av rikets fredliga förhållande till främmande makter; angrepp med våldsamma medel å främmande makts styrelseskick; offentliga smädelser mot främmande makt eller dess regering; offentligt skymfande av dess flagga eller vapen eller annat höghetstecken; ärekränkning eller annat brott mot främmande statsöverbud eller mot främmande makts sändebud här i riket; samt annan i lag eller författning förbjuden gärning. För straffbarhet fordras att gärningsmannen bort inse faran, och straffet är fängelse eller straffarbete i högst två år. Brott mot bestämmelsen må dock ej åtalas av allmän åklagare utan Konungens tillstånd.

I promemorian angående paragrafen erinrades inledningsvis om bestämmelsen i 8 kap. 14 §, vari bland annat straffbelägges spioneriverksamhet som bedrivs här i riket för främmande makts räkning men ej berör riket. I motiven till motsvarande förut gällande stadgande, 8 kap. 21 a §, infört genom lag den 14 oktober 1939, framhölls, hurusom erfarenheten visat, att ett land kunde vara operationsområde för utländska spioneri- och under rättelseorganisationer, vilkas verksamhet icke avsåge det land där organisationen arbetade utan ett annat land. Svensk lag innehölle för det dåvarande icke något mot dylik verksamhet riktat straffbud. Ur allmän ordningssynpunkt ävensom med hänsyn till förhållandet till främmande makter, med vilka Sverige upprätthölle vänskapliga förbindelser, torde en dylik verksamhet inom svenskt område anses icke önskvärd. Med hänsyn härtill stadgades straff för anskaffande av uppgifter angående förhållanden, berörande riket eller annan makt, vilkas meddelande till främmande makt kan skada rikets vänskapliga förbindelser med sådan makt.

Sedan i promemorian anmärkts, att en inom riket bedriven, mot annat land riktad spionageverksamhet enligt 14 § bestraffas såsom ett på sitt sätt landsskadligt brott, anfördes vidare, att från denna synpunkt farliga gärningar kunde ske även på annat sätt än genom spioneri. I främsta rummet funnes anledning att beakta sådan här i riket bedriven verksamhet som åsyftade att i annat land föröva sabotage genom att förstöra viktiga anläggningar, fartyg e. dyl. Även andra grova brott än sabotage, avsedda att utföras i annat land, kunde förberedas här i riket under sådana förhållanden att verksamheten kunde medföra fara för de vänskapliga förbindelserna med främmande makt.

I fråga om gällande rätt anfördes i promemorian:

För närvarande kan landsskadlig verksamhet av antytt slag endast i vissa särskilda fall bestraffas enligt svensk lag. Straff kan ibland följa enligt lagrum, vari förberedelse till brott är särskilt straffbelagd, t. ex. 19 kap. 21 § strafflagen, och i vissa fall torde ett delaktighetsbrott kunna straffas i Sverige fastän huvudbrottet förövats utomlands. Under förutsättning att Konungen medgiver åtal här i riket kan vidare enligt 1 kap. 1 § svensk undersåte straffas för brott som han förövat utomlands. Utlänning kan däremot icke här straffas för dylikt brott, med mindre det varit riktat mot Sverige eller svensk man; i fall utlämning sker kan han i stället straffas i det land där brottet begåtts. I den mån gärningen enligt vad nu sagts kan åtalas här i riket bestraffas den emellertid icke ur synpunkten att den kan vara menlig för rikets säkerhet. Så är däremot fallet då straff kan inträda enligt 8 kap. Sålunda kan straff ur nämnda synpunkt ådömas jämlikt 6 § andra stycket angående krigsförräderi som riktar sig mot en med riket i krig förbunden stats krigsmakt (jfr 24 och 25 §§). I vissa fall kan också tillämpas straffbestämmelsen i 4 § första stycket angående den som genom i lag eller författning förbjuden gärning framkallar fara för krig eller repressalier eller andra för riket skadliga åtgärder från främmande makts sida eller för främmande makts inblandning i rikets angelägenheter. Sistnämnda stadgande gäller, såsom torde framgå av dess lydelse, allenast under förutsättning att den brottslige här i riket gjort sig skyldig till någon gärning som i och för sig är förbjuden enligt svensk lag eller författning.

I promemorian uttalades, att under kritiska tider det förhållandet, att utomlands förövalda brott av grov beskaffenhet skeddde med utgångspunkt i vårt land eller att dylika brott här planerades eller förbereddes, utan tvivel kunde medföra störningar i rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt. Att dylik verksamhet ostört, utom i speciella undantagsfall, kunde få fortgå ansågs kunna vara förenat med minst lika stor fara i nämnda hänseende som spioneri.

Av nu anförda skäl föreslogs i promemorian införandet av en allmän straffbestämmelse, riktad mot personer som här i riket bedriva verksamhet av angiven art. Bestämmelsen ansågs lämpligen böra placeras såsom ett nytt andra stycke i förevarande paragraf.

Det vid promemorian fogade lagutkastet upptog i enlighet härmed en straffbestämmelse för den som här i riket bedriver verksamhet i syfte att i annat land förstöra eller skada anläggning, inrättning eller föremål, som är av betydelse för landets försvar, folkförsörjning eller förvaltning, att förhindra eller försvåra användandet av sådan anläggning, inrättning eller föremål, att göra annat sådant sabotage eller att eljest utom riket föröva grovt brott. För straffbarhet förutsattes, att gärningen kunde medföra skada för rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt. Straffet föreslogs skola vara fängelse eller ock straffarbete i högst fyra år. Från tillämpningen undantogs fall där brottet enligt annat lagrum i 8 kap., t. ex. 6 §, vore belagt med strängare straff. I fråga om rätten till åtal skulle gälla samma inskränkning som enligt den nuvarande 4 §.

I de yttranden över promemorian, i vilka berörts behovet av en lagstiftning av angiven innebörd, har detta i allmänhet vitsordats. *Justi-*

tiekanslersämbetet framhåller sålunda att en lagändring i den avsedda riktningen skulle möjliggöra bestraffning av en verksamhet, som principiellt måste anses kriminell, men med hittillsvarande bestämmelser visat sig svåråtkomlig. *Göta hovrätt* uttalar, att hovrätten med hänsyn till vad i promemorian anförts ansåge det önskvärt, att ett tilläggsstadgande av förslaget innehåll infördes i 8 kap. I ett av länsstyrelsen insänt yttrande av *landsfogden i Malmöhus län* konstaterar denne att erfarenheten visat att brottslig verksamhet, bestående i att här i riket planläggas sabotage och andra grova brott med politiska motiv utom riket, i betydande utsträckning utövats, och att sannolikheten talade för att dylik verksamhet även i framtiden komme att äga rum och måhända intensifieras i direkt förhållande till världskrigets skärpning. På grund härav förelåge starka skäl att tillträpa den lucka i lagstiftningen som förslaget avsåge. *Poliskammaren i Göteborg* finner behovet av ändringen bestyrkt genom den erfarenhet som vunnits under de senaste två årens utomordentliga förhållanden, och *landsfogden i Göteborgs och Bohus län* anser det otvivelaktigt vara angeläget att stadga straff för verksamhet av ifrågavarande slag.

Beträffande innehållet i och utformningen av förslaget ha skilda åsikter kommit till uttryck. *Justitiekanslersämbetet* har i huvudsak lämnat detsamma utan anmärkning, och *hovrätten över Skåne och Blekinge* har förklarat sig ej ha någon erinran att göra. Förklaring att förslaget i princip tillstyrktes har lämnats av bland andra *Göta hovrätt*. Flertalet yttranden utmyнна emellertid i mer eller mindre långt gående yrkanden om omarbetning av utkastet.

Svea hovrätt har uttalat, att frågan om lämpligaste innebörden av en lagstiftning vore synnerligen vansklighet och att om, trots de principiella betänkligheter som hovrätten anför, lösningen söktes på den väg som valts i promemorian, förslaget borde omarbetas. De principiella betänkligheter som hovrätten anför avse att enligt förslaget verksamhet som riktar sig mot främmande makt skulle kriminaliseras i större utsträckning än sådan som riktar sig mot Sverige. Hovrätten har härutinnan anförts:

I förslaget förutsättes ej, att den här i riket bedrivna verksamheten är i lag eller författning förbjuden. Vål stadgas såsom villkor för straffbarhet att verksamheten utföres i syfte att föröva grovt brott, men den kan äga naturen av förberedelse eller försök, som i och för sig ej skulle medföra straff, även om det tillämnade brottet riktade sin udd mot vitala svenska intressen. Vad som enligt förslaget gör verksamheten straffbar är dess egenskap att kunna medföra skada för rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt. Ur principiell synpunkt möta betänkligheter emot en lagstiftning, enligt vilken mot främmande intressen riktad verksamhet drabbas av hårt straff redan på ett stadium, då motsvarande angrepp på svenska intressen ej föranleda bestraffning. Detta gäller så mycket mera, som det här i riket utståndna straffet för den förberedande verksamheten ej skyddar den bestraffade mot utlämning till annat land, där han fullföljt sitt brottsliga uppsåt. Lagstiftningsåtgärder av denna innebörd böra tillgripas allenast om detta får anses påkallat till förebyggande av allvarliga störningar i rikets vänskapliga förbindelser med främmande makter.

Hovrätten för Övre Norrland har hemställt om en omarbetning av förslaget i den riktning, att för straffbarhet förutsättes att verksamheten är i svensk lag belagd med straff då den utövas i syfte att begå brott inom riket. Till stöd härför anför hovrätten:

Det synes icke vara förenligt med svensk rättsuppfattning, att handlingar av ifrågavarande slag, som ej äro förbjudna i svensk lag eller författning, skola vara straffbara då de begås mot utländsk makt eller utlänning. Någon modifikation i denna uppfattning föranledes icke av det förhållandet att gärningen måhända kan medföra skada för rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt. Möjligheten av dylik skada synes förutsätta en sådan inställning hos främmande makt till vårt land, med vilken man i svensk lagstiftning icke bör ha att räkna. — Ej heller den allmänna ordningens intressen torde med skäl kunna åberopas till stöd för en motsatt uppfattning om det föreslagna lagstadgandets lämplighet.

Även enligt *Göta hovrätts* mening bör såsom förutsättning för straffbarhet gälla, att förfarandet, därest det varit inriktat på brott inom riket, skulle hava inneburit enligt svensk lag straffbar förberedelse därtill. Huruvida detta vore förslaget innebär anser hovrätten icke klart framgå.

Liknande erinringar som de nu omtalade ha framställts i yttrandena av *överståthållarämbetet, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* samt *straffrättskommittén*.

I flera yttranden har anmärkts att brottsbeskrivningen vore alltför obestämd. *Svea hovrätt* uttalar därom:

Förslaget ger anledning till anmärkning därutinnan, att det straffbara området ej är med önskvärd klarhet begränsat. Helt allmänt talas om verksamhet i syfte att föröva grovt brott utan att annan vägledning gives till bedömande huru långt verksamheten skall hava fortskridit än att den skall vara av beskaffenhet att kunna medföra skada för rikets vänskapliga förbindelse med främmande makt. Då i svensk lag straff stadgas för förberedelse, plägar eljest den straffbara handlingen närmare beskrivas; såsom exempel kunna nämnas 8 kap. 20, 24 och 26 §§ samt 19 kap. 21 § strafflagen. Hovrätten förbiser ej att i förevarande fall svårigheter möta att förfara på motsvarande sätt, men har likväl velat framhålla önskvärdheten av en mera vägledande handlingsbeskrivning.

Önskemål om noggrannare brottsbeskrivning ha vidare uttalats av *hovrätten för Övre Norrland* och *straffrättskommittén*. Hovrätten anför såsom jämförelse, att i sabotagelagen noga angivits beskaffenheten av den verksamhet, som blir straffbar, då det gäller förberedande av sabotagehandlingar mot Sverige. *Göta hovrätt* finner det tveksamt, huruvida en enstaka åtgärd i angivet syfte — låt vara att densamma i sig själv innebure en straffbar förberedelse till det avsedda brottet — utgjorde »bedrivande av verksamhet». Enligt hovrättens mening borde allt förfarande av beskaffenhet att innebära enligt svensk lag straffbar förberedelse till här avsett brott, även om förfarandet utgjorde en enstaka åtgärd, kunna under föreslagna förutsättningar drabbas av straff. Liknande uttalande göres av *överståthållarämbetet*.

I fråga om den brottsliga verksamhetens syfte ha erinringar framställts

såväl mot beskrivningen av sabotagehandlingar som mot uttrycket »grovt brott», vilket ansetts vara alltför obestämt.

Kritik har även riktats mot att bestämmelsen endast avser sabotage eller grovt brott som förövas eller skall förövas i annat land eller utom riket. Här om anför *Svea hovrätt*:

Straff enligt andra stycket skall enligt förslaget inträda allenast under förutsättning att det planerade brottet är avsett att förövas utomlands och är riktat mot det land, där det skall förövas. En dylik begränsning av det straffbara området lär emellertid ej vara påkallad. Det vänskapliga förhållandet till en främmande makt kan äventyras även genom förberedelse till ett brott, som är avsett att fullbordas här i landet eller i annan främmande stat än den, mot vilken angreppet är riktat. Vad nu sagts om förberedelse gäller naturligtvis också ett längre fortskridet angrepp mot främmande intressen, sålunda även den fullbordade gärningen, vilken kanske ej ur annan synpunkt än den här ifrågasvarande är straffbar enligt svensk lag.

Överståthållarämbetet framhåller:

Såsom erfarenheten utvisar, kan mycket väl tänkas, att sabotage och annat grovt brott, som kan medföra skada för rikets förbindelse med främmande makt, kan begås inom landet, t. ex. mot främmande lands fartyg i svenska hamnar eller mot främmande land tillhöriga varor, som transiteras genom Sverige. Då intresset av att redan på ett förberedande stadium stävja sådan brottslighet torde vara lika stort som när brottet är planerat att utföras utom riket. synes en straffbestämmelse av förevarande slag icke böra begränsas att gälla brott, som äro avsedda att fullbordas utom landet.

Beträffande förutsättningarna i övrigt för straffbarhet har *Svea hovrätt* anfört:

Anmärkningsvärt är, att medan den fara för utrikespolitiska förvecklingar, vars framkallande ger hithörande brott dess karaktär, i första stycket är med stor konkretion angiven, i det föreslagna andra stycket helt allmänt talas om att gärningen kan medföra skada för rikets vänskapliga förhållande med främmande makt. Sistnämnda uttryck ger, sammanställt med den konturlösa handlingsbeskrivningen i övrigt, alltför oklara och vidsträckt gränser åt det straffbara området. Vid övervägande av frågan om lämplig begränsning av den avsedda straffbestämmelsens tillämpningsområde bör uppmärksamhet ägnas åt spörsmålet, huruvida behov av en sådan bestämmelse kan anses föreligga jämväl under normala utrikespolitiska förhållanden. — De i första stycket upptagna orden »om han bort inse faran» ge vid handen, att straff skall inträda ej blott då gärningsmannens uppsåt omfattat faran, utan även då han gjort sig skyldig till vårdslöshet. Om i andra stycket det straffbara området på lämpligt sätt begränsas, bör det subjektiva rekvisitet där bestämmas på motsvarande sätt som i första stycket.

Liknande erinringar göras av *straffrättskommittén*.

I några yttranden, däribland *Svea hovrätts*, framhålles såsom anmärkningsvärt att enligt utkastet straffsatsen bestämts olika i första och andra stycket.

Departement-
chefen.

Vunna erfarenheter bestyrka att, såsom i promemorian framhållits, en verksamhet som ytterst riktar sig mot främmande stat kan innebära faror

för vårt lands fred och säkerhet. Då verksamheten på ett eller annat sätt — t. ex. genom att sabotageverksamhet här planeras eller förberedes — har anknytning till Sverige, kan den vara ägnad att inverka störande på rikets förbindelser med främmande makter. Om de utrikespolitiska förhållandena äro ömtåliga, kunna sådana störningar innebära avsevärda riskmoment. I den mån verksamhet av detta slag utgör spioneri är den straffbelagd i nuvarande 14 §, men i övrigt är straffskyddet ofullständigt och bristfälligt. I vissa fall finnes ej något stadgande som möjliggör straffrättsligt ingripande, och i andra fall tillämpliga bestämmelser taga icke hänsyn till gärningarnas landsskadliga natur eller äro alltför lindriga. En komplettering av straffskyddet synes därför vara erforderlig, och den torde, såsom i promemorian föreslagits, böra ske genom en utvidgning av förevarande paragraf.

Mot den i promemorian föreslagna bestämmelsen ha i ett flertal yttranden erinrats, att den innebure att en verksamhet som riktades mot en främmande stat skulle bliva straffbelagd i större utsträckning än om den varit riktad mot Sverige. Ehuru detta förhållande, med hänsyn till att för åtal skulle erfordras Konungens tillstånd, knappast skulle kunnat i tillämpningen, leda till otillfredsställande resultat, synes från principiell synpunkt ett visst fog finnas för de framställda anmärkningarna. En i enlighet med dem utformad bestämmelse erhåller visserligen ett mera begränsat tillämpningsområde än den i promemorian föreslagna men torde likväl i huvudsak motsvara vad som erfordras. Den nya bestämmelsen har därför ansetts kunna inskränkas till att avse endast gärningar, som skulle varit straffbara om de förövats mot Sverige eller svensk man. Härigenom synas även de i yttrandena framställda önskemålen om en noggrannare brottsbeskrivning ha tillgodosetts.

Bestämmelsen synes lämpligen böra inarbetas i 4 § och anslutas till det led i den nuvarande brottsbeskrivningen, som avser »i lag eller författning förbjuden gärning». Den utvidgade bestämmelsen kommer då att omfatta alla straffbara gärningar vare sig de förövats i eller utom Sverige.

Liksom för närvarande skall för straff enligt paragrafen fordras att de avsedda gärningarna äro på visst sätt farliga för riket. Den nuvarande förutsättningen i detta hänseende synes emellertid vara alltför snäv. Med nära anslutning till den i promemorian uppställda förutsättningen för straffbarhet enligt den nya bestämmelsen har därför beträffande samtliga i 4 § angivna gärningar föreslagits, att straff skall inträda om gärningen framkallat fara för att rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt skadas. I fråga om gärningsmannens insikt härutinnan har bibehållits den nuvarande föreskriften, som innehåller att han bort inse faran.

Vad angår straffet, har den i promemorian föreslagna straffsatsen, fängelse eller straffarbete i högst fyra år, föreslagits skola gälla för samtliga brott mot 4 §, vilket i fråga om gärningar som redan nu omfattas av paragrafen innebär en höjning av maximum med två års straffarbete. För åtal bör liksom hittills fordras tillstånd av Konungen.

Promemorian rörande andra ändringar i 8 kap.

I promemorian uttalades att det syntes med fog kunna påstås, att vissa av de i 8 kap. strafflagen upptagna straffbestämmelserna kunde medföra att begångna brott icke alltid bleve belagda med så allvarliga straff som vore påkallat med hänsyn till de brottsliga handlingarnas beskaffenhet och till den fara som brott mot rikets säkerhet innebära, särskilt i ett tidsläge sådant som det nuvarande. Främst av denna anledning hade en översyn av detta strafflagskapitel ansetts vara erforderlig. Det hade därjämte befunnits lämpligt att i sammanhang med ändringar i straffskärpande riktning även vidtaga vissa justeringar av annan innebörd, vilka på grund av vunna erfarenheter eller eljest visat sig behövlige.

De i promemorian och det därvid fogade lagutkastet upptagna ändringarna inneburo sålunda i främsta rummet skärpningar i straffsatserna. I fråga om vissa lagrum, nämligen 3 § första stycket, 9 §, 10 §, 14 § första stycket och 22 §, föreslogs, att de där utsatta straffmaxima skulle höjas. Därjämte skulle enligt förslaget i 8 kap. införas en ny 29 a §, vari med avseende å flertalet brott mot kapitlet meddelades vissa bestämmelser om straffskärpning, därest sådant brott förövades medan riket befunno sig i krig eller krigsfara.

Förändringar av annan innebörd föreslogos beträffande 8—10 och 13 §§, 14 § andra stycket samt 21, 26 och 28 §§. Flertalet av dessa ändringsförslag avsågo kompletteringar i utvidgande riktning av gällande straffbestämmelser.

I de över promemorian avgivna yttrandena ha de föreslagna lagändringarna i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Beträffande behovet av straffskärpningar må nämnas, att *Svea hovrätt* förklarar sig dela den uppfattningen, att sådana skärpningar visat sig påkallade, och att *Göta hovrätt* ävenledes ansett straffhöjningar önskvärda.

Beträffande särskilda bestämmelser i förslaget framfördes i yttrandena vissa erinringar. Huvudsakligen rörde dessa frågan om förutsättningarna för tillämpningen av 29 a §. Då detta spörsmål har viss betydelse även för vissa andra lagrum, torde det lämpligen böra upptagas i detta sammanhang, var emot rörande yttrandenas innehåll i övrigt hänvisas till redogörelsen för de särskilda stadgandena.

Till stöd för förslaget att i viss utsträckning genomföra straffskärpning beträffande brott, som förövas då riket är i krig eller krigsfara, anfördes i promemorian: Straffsatserna i 8 kap. skola i allmänhet gälla vare sig krig råder eller icke. Dock äro vissa lagrum i kapitlet, nämligen 6—8 §§, endast tillämpliga vid krig eller då krig hotar riket, med vilket uttryck enligt uttalande i motiven till lagrummen avses tidpunkten strax före ett befarat krigsutbrott. Vidare märkes, att enligt krigsartiklarna i strafflagen för krigsmakten, 133 §, straffskärpning inträder, då brott mot 8 kap. förövas i krigstid eller eljest under tid då rikets krigsmakt är mobiliserad: i stället för straffarbete på livstid kan dömas till dödsstraff,

och straffarbete i tio år kan förhöjas till straffarbete på livstid. Bortsett från dessa modifikationer, som äro av begränsad räckvidd, kan någon höjning av straffen utöver de ordinära latituderna icke ske ens då krig råder. Det är dock i fråga om flertalet brott mot 8 kap. uppenbart, att de äro betydligt farligare för rikets säkerhet, när de begås i krig eller vid krigsfara. Den omständigheten att dylikt brott förövas under sådan tid utgör fördenskull ett straffskärpningssskäl av synnerlig styrka. Detta torde också i allmänhet iakttagas av domstolarna. Många av de nuvarande straffsatserna synas emellertid ha så låga straffmaxima, att en straffskärpning som är tillfyllest i ett för landet allvarligt läge icke alltid kan ske.

De i enlighet härmed föreslagna bestämmelserna i 29 a § avsågo icke brott som enligt den ordinära latituden kan beläggas med straffarbete i tio år eller på livstid. Dessa höga straff ansågos icke kunna lämpligen ytterligare skärfas, om man icke på ifrågavarande område ville återinföra dödsstraffet i allmänna strafflagen, och dessutom anmärktes att de, när krig råder, kunde skärfas enligt reglerna i krigsartiklarna. I övrigt hade från bestämmelsernas tillämpningsområde undantagits brott mot 7 och 27 §§, som endast kunna tillämpas under krig eller då krig hotar riket.

Enligt de föreslagna bestämmelserna skulle under angiven förutsättning högsta tiden för straffarbete genomgående höjas med två år, dock att maxima å sex år höjdes till tio år. Vidare skulle straffet för brott, varå fängelse eljest utgör högsta straff, skärfas genom föreskrift att domstolen kunde döma till straffarbete i högst två år. Det hade dessutom funnits lämpligt att i bestämmelserna giva uttryck åt önskemålet om straffskärpning genom att däri införa en föreskrift om förhöjt straffminimum. Denna föreskrift innehöll att, där den ordinära straffskalan medgåve ådömande av straffarbete, lägre straff ej finge ådömas med mindre omständigheterna vore synnerligen mildrande.

Rörande dessa bestämmelser har i yttrandena erinrats om svårigheterna för domstolar och åklagare att bedöma huruvida riket vid en given tidpunkt befunnit sig i krigsfara. I några yttranden ha uttalats önskemål, att lagrummets tillämpning i stället skulle göras beroende av Konungens förordnande medan i andra yttranden hemställts om en närmare bestämning av förutsättningen på annat sätt. Önskemål i förstnämnda riktning ha framförts av *Svea hovrätt*, som därvid även berört förutsättningarna för tillämpningen av 6—8 §§ i 8 kap. strafflagen samt krigsartiklarna i strafflagen för krigsmakten. Hovrätten har anfört följande:

Emot den föreslagna 29 a §, som stadgar avsevärda straffskärpningar för det fall att vissa brott eller försök till brott förövas då riket befinner sig i krig eller krigsfara, synes med fog kunna anmärkas, att uttrycket »krigsfara» ej lämpar sig såsom avgörande kriterium i förevarande hänseende. Uttryckets innebörd är dunkel, och för domstolen kan det i många fall vara omöjligt att skaffa sig säker kännedom huruvida den politiska situationen vid brottets begående var sådan som här avses. Bedömandet av denna fråga måste sålunda bli präglad av stor osäkerhet och kan beträffande samma tidsperiod utfalla olika vid skilda domstolar. Uppenbarligen kan det också inträffa, att brottslingen handlat utan kännedom om en faktiskt bestående krigsfara. Fa-

ran för osäkerhet och splittring i rättstillämpningen ökas ytterligare därav, att på andra håll i 8 kap. strafflagen användes uttrycket »då krig hotar riket». Sistnämnda uttryck torde syfta på en mera överhängande, mera konkretiserad fara; härpå tyder, förutom uttalanden i motiven (Nytt juridiskt arkiv avd. II 1941 sid. 23 och 28 och P. M. sid. 4—5), den omständigheten att i 6 och 8 §§, där uttrycket användes, jämväl talas om fienden, vilket däremot ej är fallet i de lagrum, till vilka 29 a § hänvisar. Denna distinktion kan vålla domstolarna ökade tolkningssvårigheter, till den del den ej blir helt förbisedd. Enligt hovrättens mening är det önskvärt, att domstolarna i största möjliga utsträckning befrias från sådant bedömande av den utrikespolitiska situationen vid brottets begående, som för en riktig tillämpning av nämnda stadganden förutsättes. Måhända skulle detta syfte kunna vinnas därigenom, att det beträffande straffbuden i fråga anförtroddes åt Kungl. Maj:t att förordna om deras tillämplighet. Till jämförelse må hänvisas till tryckfrihetsförordningen § 3 10:o och lagen den 18 september 1914 angående förordnande om anstånd med betalning av gäld (moratorium) 1 §, i vilka båda lagrum fråga är om förordnanden vid krig eller krigsfara.

Hovrätten tillåter sig att i detta sammanhang upptaga ett ämne, som väl ej behandlas i den remitterade promemorian men som har visst samband med där avsedda spörsmål. Enligt 5 § strafflagen för krigsmakten skola krigsartiklarna äga tillämpning allenast i fråga om brott, som förövas i krigstid eller eljest under tid, då rikets krigsmakt är mobiliserad. Här är sålunda förutsättningen för de strängaste straffbestämmelsernas tillämplighet bestämd på ett tredjet sätt. Stadgandet torde vara så att förstå, att krigsartiklarna skola gälla, förutom vid krigstillstånd, allenast om officiellt meddelande utgått, att allmän mobilisering påbjudits (se justitiedepartementets promemorior 1940: 2 sid. 12). Om stadgandet så tolkas, innebär det tydligen, att beträffande krigsartiklarnas tillämplighet sådan klarhet vinnes, som hovrätten anser eftersträvsvärd även på det med remissen avsedda området. Ur saklig synpunkt synes det emellertid tvivelaktigt, huruvida krigsartiklarnas tillämplighet bör göras beroende av att allmän mobilisering officiellt påbjudits. Erfarenheten från skilda länder torde ådagalägga, att av politiska skäl officiellt meddelande om allmän mobilisering i regel utfärdas först i omedelbart samband med ett krigsutbrott. Anledning att bringa krigsartiklarna i tillämpning kan emellertid föreligga även om krig ej anses oundvikligt; avsikten med det strängare straffhotet kan i själva verket vara en önskan att förebygga handlingar, som i ett kritiskt läge lätteligen kunde leda till krig. Frågan om krigsartiklarnas tillämplighet bör därför ej förknippas med spörsmålet om allmän mobilisering av krigsmakten utan prövas självständigt och göras beroende av särskilt beslut av Kungl. Maj:t.

Även *straffrättskommittén* har förordat, att de vid sidan om de normala uppställda strängare straffsatserna göras tillämpliga vid krig eller då Konungen på grund av krigsfara så förordnar. Kommittén framhåller, att på denna väg möjlighet kunde öppnas att på ett tidigare stadium bringa även de strängaste straffsatserna i tillämpning.

Överståthållarämbetet har funnit påkallat, att innebörden av uttrycken »då krig hotar» i 6 och 8 §§ samt »krigsfara» i 29 a § närmare fixeras genom anknytning till någon av statsmakterna påbjuden åtgärd, såsom exempelvis intagande av förstärkt försvarsberedskap eller av någon för det militära försvaret eller för det civila luftskyddet fastställd högre beredskapsgrad. Av *länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* har framhållits, att lagtillämpningen borde

underlättas om de i 8 kap. strafflagen förekommande eller föreslagna uttrycken »då krig hotar riket» och »krigsfara» ersattes med en formulering, som anknöte till direkt påtagliga förhållanden, exempelvis förstärkt försvarsberedskap. *Rådhusrätten i Malmö* har anfört, att den språkliga distinktionen mellan sagda uttryck syntes tämligen vag, och att det därför måhända vore önskvärt, om innebörden av ifrågavarande term kunde tydligare belysas i förarbetena till en blivande lag i ämnet än vad hittills syntes hava skett. Såsom lämpligt kriterium på krigsfara torde enligt rådhusrättens mening kunna tjäna, att — för annat ändamål än övning — rikets krigsmakt helt eller delvis ställts på krigsfot eller förstärkt försvarsberedskap anbefallts.

Chefen för försvarsstaben har anfört:

Under den tid, som förflutit sedan den förstärkta försvarsberedskapen i september 1939 påbjöds, kan faran för krigsutbrott flera gånger hava varit så stor, att situationen med fog kunnat betecknas såsom att krig hotat riket, men det oaktat hava domstolarna endast i få fall ansett sig böra tillämpa 6 eller 8 § i kapitlet på brott, vilka för sådant fall fallit därunder. Att avgöra när en sådan situation föreligger innebär uppenbarligen ett övervägande av ytterst känslig utrikespolitisk karaktär och är för övrigt i många fall fullständigt omöjligt. Domstolarnas återhållsamhet kan därför förvisso te sig förståelig. Emellertid föreligger största fara för att lagen av dessa skäl icke erhåller tillräcklig effektivitet.

Försvarsstabschefen har vidare uttalat, att det torde vara att befara att uttrycket »krigsfara», som i olika betydelser förekomme i ett stort antal författningar, skulle giva anledning till tolkningssvårigheter.

Göta hovrätt har förutsatt att »krigsfara» i 29 a § hade samma innebörd som i exempelvis lagen den 26 april 1940 med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m. samt att stadgandet i 29 a § följaktligen kunde tillämpas i ett läge sådant som det nuvarande, då särskild försvarsberedskap blivit anbefalld.

Det är uppenbart att brott mot 8 kap. i regel äro farligare och därför mera straffvärda om de förövas under krig eller då krigsfara råder. I viss mån har också, såsom i promemorian påpekats, hänsyn härtill tagits i lagstiftningen. De stränga straffbestämmelserna i 8 kap. 6 och 8 §§ mot krigsförräderi och krigsspioneri äro sålunda endast tillämpliga vid krig eller då krig hotar riket. Och krigsartiklarna i strafflagen för krigsmakten innebära, att vid krig eller då allmän mobilisering påbjudits brott mot 8 kap. kunna beläggas med dödsstraff i stället för straffarbete på livstid och med straffarbete på livstid i stället för straffarbete i tio år. Det förtjänar erinras, att denna bestämmelse i krigsartiklarna, jämte vissa andra stadganden däri, på grund av 8 § strafflagen för krigsmakten icke blott gäller dem som även eljest lyda under sistnämnda lag, utan envar som begår brott av angiven art inom riket, å krigsskådeplats utom riket eller å område som av krigsmakten ockuperats.

De i promemorian föreslagna, såsom 29 a § upptagna bestämmelserna om straffskärpning vid krig eller krigsfara innefatta en utbyggnad för de lägre straffens vidkommande av skärpningsregeln i krigsartiklarna. I fråga om

**Departements-
chefen.**

önskvärdheten av att för särskilt ömtåliga lägen på föreslaget sätt skärpa straffhotet ha några delade meningar icke kommit till uttryck: bestämmelserna härom, liksom de i promemorian föreslagna straffhöjningarna i särskilda lagrum, ha mötts med gillande eller lämnats utan erinran i samtliga avgivna yttranden. Även jag ansluter mig till förslaget i dessa delar.

Däremot har förslaget i vad det rör förutsättningarna för tillämpning av 29 a § blivit föremål för erinringar i yttrandena. Man har därvid framhållit svårigheten för domstolar och åklagare och ännu mer för gärningsmannen att bedöma huruvida vid viss tidpunkt krigsfara varit eller är för handen. I samband härmed har även erinrats om de olika förutsättningar som, om förslaget på denna punkt genomföres, skulle komma att behöva iakttagas vid tillämpning av 8 kap., nämligen dels enligt krigsartiklarna krig och allmän mobilisering, dels enligt 8 kap. 6—8 §§ krig och krigshot och dels slutligen enligt 29 a § krig och krigsfara.

Det torde knappast kunna bestridas att det icke är fullt tillfredsställande att göra tillämpningen av 29 a § beroende av en sådan förutsättning som krigsfara, vars förhandenvaro skulle vara svår att bedöma även om — vilket icke kan bli fallet — samtliga kunskapskällor vore tillgängliga. En lämpligare utväg synes vara att, såsom i vissa yttranden föreslagits, låta tillämpningen bero på Kungl. Maj:ts beslut. I enlighet härmed har paragrafens omedelbara giltighet inskränkts till att avse brott under krigstid. I fråga om tillämpningen under annan tid föreslås att Kungl. Maj:t skall äga förordna därom, såframt det finnes påkallat med hänsyn till krigsfara, vari riket befinner sig, eller andra av krig föranledda utomordentliga förhållanden. Om detta förslag genomföres, är jag för min del beredd tillstyrka att 29 a § omedelbart sättes i kraft.

Ehuru de framförda erinringarna i viss mån drabba även uttrycket »då krig hotar riket» i 6—8 §§, har någon ändring häri icke ansetts böra vidtagas. De flesta bestämmelserna däri äro av sådant innehåll att de icke kunna tillämpas annat än då en bestämd fara för krig med viss främmande makt är för handen. Paragraferna kunna därför icke göras tillämpliga vid en mera obestämd krigsfara utan att vittgående ändringar vidtagas, berörande ett flertal lagrum i 8 kap. och avseende bland annat en inarbetning däri av lagen om straff för sabotage. En sådan omarbetning av kapitlet har emellertid icke lämpligen synts böra ifrågasättas i detta sammanhang. Att i stället inskränka tillämpligheten av 6—8 §§ till endast krigstid har ej heller ansetts böra komma i fråga.

Beträffande förutsättningarna för krigsartiklarnas giltighet må nämnas, att överbefälhavaren över rikets försvarskrafter i en framställning till Kungl. Maj:t hemställt om sådan ändring i bestämmelsen härom att tillämpning av krigsartiklarna kunde av Kungl. Maj:t beslutas vid krigsfara, alltså oberoende av om mobilisering är anbefalld eller ej. Tillika har överbefälhavaren hemställt om sådan ändring i 8 § strafflagen för krigsmakten att straffbestämmelsen i krigsartiklarna mot sabotage och annan skadegörelse, 163 § strafflagen för krigsmakten, erhåller tillämpning å envar som begår sådant

brott, ändå att han icke lyder under strafflagen för krigsmakten. Denna straffbestämmelse avser den som förstör inrättning eller anläggning, som är avsedd för rikets försvar eller eljest för krigsmaktens behov, eller därå gör sådan skada att väsentligt hinder uppkommer för krigsförberedelserna eller krigsföretagen äventyras. Straffet är straffarbete på livstid eller från och med åtta till och med tio år; dock stadgas dödsstraff eller straffarbete på livstid för den händelse någon av gärningen fick svår kroppsskada eller död. Slutligen har överbefälhavaren hemställt att straffarbete på livstid måtte införas i lagen om straff för sabotage såsom högsta straff för sådant brott.

Till stöd för sin framställning har överbefälhavaren — med erinran att vissa fall av uppsåtlig skadegörelse konstaterats vid flygvapnet — anfört, att det kunde befaras att i ett ytterligare skärpt läge sabotagehandlingar skulle komma att företagas gentemot materiel vid försvarsgrenarna, antingen förövandet skedde av ideologiska grunder eller för att tillhandagå utländska uppdragsgivare. Det syntes därför såväl ur materiell försvarsberedskapssynpunkt som av hänsyn till den vid försvarsmakten sysselsatta personalen vara ett oavvisligt krav, att man genom effektivt verkande straffhot sökte i möjligaste mån bidra till att avskräcka från dylika gärningar. Ej heller borde man förbise angelägenheten ur psykologisk synpunkt att söka förhindra, att den känslan utbredde sig bland nyssnämnda personal, att anslag mot dess säkerhet och liv kunde planeras och genomföras utan att samhällets reaktion i form av straff stode i någon som helst proportion till den åsyftade eller åstadkomna skadan. Den till allenast vissa speciella fall inskränkta möjligheten att tillämpa de i 19 kap. strafflagen stipulerade förhållandevis stränga straffen samt det i lagen om straff för sabotage stadgade låga straffmaximum syntes icke uppfylla kravet på ett effektivt straffhot.

I vad framställningen åsyftar att dödsstraff nu skall göras tillämpligt, är jag icke beredd att tillstyrka densamma. Ej heller synes det erforderligt att av andra skäl föreslå någon ändring beträffande förutsättningarna för krigsartiklarnas giltighet. Skulle sådana förhållanden inträffa att det finnes erforderligt att låta dem träda i tillämpning, oaktat icke krigstillstånd råder eller allmän mobilisering påbjudits, bör beslut härom träffas av Kungl. Maj:t och riksdagen gemensamt. Ett dylikt beslut torde vid behov kunna åstadkommas utan dröjsmål.

Vad angår överbefälhavarens framställning i övrigt må erinras att mot krigsmakten riktade sabotagehandlingar omfattas av straffbestämmelsen mot krigsförräderi i 8 kap. 6 § strafflagen. Då krigsartiklarna satts i tillämpning, kan sådant brott enligt 133 § strafflagen för krigsmakten beläggas med dödsstraff, och på grund av 8 § sistnämnda lag gäller detta, såsom förut nämnts, även om gärningsmannen eljest icke lyder under samma lag. Med hänsyn härtill synes det icke erforderligt att vidtaga någon ändring av 8 § nämnda lag. Beträffande lagen om straff för sabotage har, såsom i fortsättningen omtalas, funnits påkallat att föreslå vissa straffskärpningar, avseende bland annat införande av livstids straffarbete såsom högsta straff för sådant brott.

De särskilda stadgandena i förslaget.

I anslutning till de inom justitiedepartementet nu utarbetade lagförslagen må rörande de särskilda bestämmelserna däri nämnas följande.

I den mån annat ej omtalas eller framgår av sammanhanget överensstämman de föreslagna bestämmelserna i sak med promemorian.

8 kap. strafflagen.

3 §.

I första stycket av paragrafen föreslås den ändringen att straffet, som för närvarande utgöres av fängelse, skall vara fängelse eller straffarbete i högst två år.

4 och 4 a §§.

I enlighet med vad förut anförts föreslås, att det led i brottsbeskrivningen, vari omtalas »annan i lag eller författning förbjuden gärning», skall vidgas till att omfatta även gärning som enligt sådan lag eller författning skulle vara straffbar om gärningen förövats mot Sverige eller svensk man. En mindre jämkning har därvid skett i avfattningen av den nuvarande bestämmelsen. Utvidgningen har medfört att två andra led i brottsbeskrivningen såsom onödiga synt kunna uteslutas, nämligen de som åsyfta angrepp med våldsamma medel å främmande makts styrelseskick samt ärekränkning eller annat brott mot främmande statsöverhuvud eller mot främmande makts sändebud här i riket. Vidare har, på sätt tidigare anförts, dels såsom förutsättning för straffbarhet uppställts att gärningen skall framkalla fara för att rikets vänskapliga förbindelser med främmande makt skadas dels ock straffmaximum höjts från två till fyra års straffarbete.

I likhet med vad nu gäller skall brott mot förevarande paragraf ej få åtalas av allmän åklagare utan Konungens lov. Stadgandet härom hade före ändringarna år 1940 sin plats i en särskild paragraf, 29 §, men sammanfördes då med straffbestämmelsen i 4 §. I anledning av att sammanföringen, på grund av hänvisningen i 3 § 9:o tryckfrihetsförordningen, kan vara ägnad att föranleda missförstånd, har åtalsbestämmelsen nu åter placerats i en särskild paragraf, 4 a §.

8 §.

De föreslagna ändringarna, som äro av redaktionell art, innebära dels att, i enlighet med promemorian, den nuvarande föreskriften om lämnande av oriktig uppgift skall utgå ur paragrafen och ersättas av en allmän bestämmelse, som i promemorian var upptagen såsom 13 a § men nu införts i 13 §, dels ock att härutöver vidtagits en mindre jämkning.

9 §.

Straffet är för närvarande högst straffarbete i två år. En straffskärpning föreslås som innebär att straffskalan blir fängelse eller ock straffarbete i högst fyra år; dock att böter må ådömas om faran var ringa.

10 §.

I första stycket föreslås en höjning av straffmaximum från straffarbete i två år till sådant straff i fyra år.

Den i andra stycket för närvarande förekommande bestämmelsen om straff för utlämnande av oriktiga uppgifter skall i enlighet med promemorian utgå på grund av tillkomsten av den nya allmänna bestämmelsen i 13 §. I stället har nu, av skäl som omtalas vid 11 §, i förevarande stycke införts den föreskrift — om förhöjt straff då den brottslige är en särskilt betrodd person — som för närvarande är upptagen i 13 §. I föreskriftens lydelse har därvid vidtagits en redaktionell jämkning.

11 §.

Straffet för spioneri beträffande svenska hemliga sakförhållanden är för närvarande straffarbete i högst sex år. Om sådan gärning förövas av särskilt betrodd person, skall dock enligt nuvarande 13 § dömas till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på livstid.

I promemorian föreslogs icke någon ändring i dessa straffsatser. I två yttranden har emellertid hemställts om en straffskärpning även beträffande 11 §.

Stockholms rådhusrätt har härutinnan anfört:

Enligt rådhusrättens förmenande bör en höjning av straffmaximum ske jämväl beträffande 11 §. För sådana i 11 § avsedda gärningar, som innefatta lämnande av upplysningar, finnes visserligen en strängare latitud angiven i 13 § för det fall att gärningsmannen varit särskilt betrodd med vad som uppenbarats. Men fall kunna tänkas förekomma, då gärning, som är att hänföra under 11 § men beträffande vilken nyssberörda förutsättning för straffskärpning icke föreligger, bör bedömas strängare än nuvarande latitud i 11 § medger, exempelvis då en person, som icke intagit förtroendeställning, uppenbarat för rikets försvar särskilt viktiga anordningar.

Chefen för försvarsstaben har erinrat, att gärningar av ifrågavarande slag, även om de begås under tid då krigshot icke synes vara aktuellt, kan vara av ytterst ödesdiger natur, samt har vidare anfört:

Visserligen har man i sådant fall, därest spioneri begås av person som i 13 § avses, möjlighet att utdöma ett straff av t. o. m. straffarbete på livstid. Därest sådant brott begås av annan — ett fall som kan vara lika farligt och med vilket man torde hava väl så stor anledning att räkna — har man däremot endast den jämförelsevis låga straffsatsen i 11 § att tillgå. Ur dessa synpunkter innebär promemorians förslag om, förutom höjning av straffsatserna för vissa brott, en generell höjning av straffskalorna för vissa brott vid krig eller krigsfara en förbättring i önskvärd riktning. Även efter en ändring i enlighet med promemorians förslag kommer emellertid tillämpningen av det för krigsförräderi och krigsspioneri stadgade höga, ur avskräckningssynpunkt synnerligen betydelsefulla maximistraffet livstids straffarbete, att bliva beroende av den vanskliga tolkningen av spörsmålet om krigshot förelegat eller ej. Med hänsyn särskilt till det sistnämnda anser jag det nödvändigt att i fall, som är att bedöma enbart enligt 11 §, möjlighet gives att vid krigsfara tillgripa livstids straffarbete åtminstone vid synnerligen försvärande omständigheter.

I rådhusrättens yttrande har jämväl uttalats en erinran beträffande en av de förutsättningar som uppställas för tillämpningen av 11 §, liksom av nuvarande 14 §, nämligen att för straffbarhet kräves att den brottslige förövat gärningen »för att gå främmande makt tillhanda». Härom har rådhusrätten anfört:

Erfarenheten har visat, att fall kunna förekomma, där gärningsman icke kan övertygas om direkt uppsåt men otvetydigt haft indirekt eller eventuellt uppsåt i angivet hänseende. Sålunda har förekommit, att gärningsmannens önskan allenast gått ut på att främja viss uppgiven organisations verksamhet eller att hjälpa en anhörig eller annan gärningsmannen närstående person. Då gärningar begångna med indirekt eller eventuellt uppsåt enligt rådhusrättens förmenande böra ur straffsynpunkt jämföras med gärningar, som förövats med direkt uppsåt, hemställer rådhusrätten, att i samband med de föreslagna ändringarna även vidtages ändring, varigenom 11 § samt förslaget 14 § och 14 a § komma att omfatta jämväl gärningar, vid vilka gärningsmannen haft allenast indirekt eller eventuellt uppsåt att tillhandaga främmande makt.

Departement-
chefen.

Vad i yttrandena anförts synes innefatta skäl att föreslå en skärpning av straffet för spioneri i fall då något uppenbarats som är av synnerlig vikt. För sådana svåra och farliga brott synes böra gälla samma straffsats som för dem, vilka äro kvalificerade därigenom att gärningsmannen är en särskilt betrodd person, eller straffarbete i 6—10 år eller på livstid.

Vid genomförandet av denna ändring i 11 § har befunnits lämpligast att överföra innehållet i nuvarande 13 § till de olika lagrum, 10—12 §§, å vilka den har avseende. Därvid har blivit erforderligt att uppdelas paragrafen på två stycken.

Stockholms rådhusrätts hemställan om ändrad förutsättning i fråga om gärningsmannens uppsåt har icke ansetts böra föranleda någon åtgärd. Vad som ger brott mot 11 § dess svårare karaktär och därigenom motiverar den stränga straffsatsen är just att gärningsmannen åsyftat att gå främmande makt tillhanda. Kravet på sådant uppsåt utgör fördensskull skiljemärket mellan 11 § och den lindrigare straffbestämmelsen i 10 §. På liknande sätt förhåller det sig beträffande första och andra stycket i nuvarande 14 §; i motsats till vad rådhusrätten antagit fordras nämligen för ansvar enligt 14 § andra stycket ej mera än vanligt uppsåt i nämnda hänseende. Anmärkas må vidare att, om än vissa skäl tala för en sådan ändring, dessa dock bliva av mindre betydelse efter de nu föreslagna skärpningarna av straffen för brott mot 9 och 10 §§. I fråga om innebörden av ifrågavarande krav må för övrigt anmärkas att med fall, då syftet är att gå främmande makt tillhanda, enligt vedertagen åsikt är att likställa sådana fall då gärningsmannen ytterst åsyftar något annat, t. ex. att hjälpa en anhörig, men uppnår detta genom att röja en hemlighet med visshet om att upplysningen vidarebefordras till främmande makt.

12 §.

I enlighet med promemorian har, till följd av att nuvarande andra stycket i 10 § uteslutits, en ändring vidtagits beträffande den nuvarande hänvis-

ningen i 12 § till 10 § första stycket. Härutöver föreslås nu vissa andra jämkningar. På sätt omtalas vid 13 § har sålunda i 12 § intagits den bestämmelse om straffskärpning, som för närvarande har sin plats i 13 §. Därvid har straffsatsen jämkats, i det att såsom förutsättning för ådömande av bötesstraff angivits att brottet skall vara ringa i stället för att omständigheterna skola vara synnerligen mildrande.

13 §.

Enligt promemorian skulle i en ny 13 a § upptagas en allmän bestämmelse av innehåll, att stadgandena i 8—13 §§ skulle tillämpas ändå att den uppgift, varom vore fråga, var oriktig, dock endast såframt uppgiften vore sådan att dess meddelande till främmande makt kunde skada riket.

I fråga om denna bestämmelse anfördes i promemorian:

För tillämpning av 9—13 §§, som röra obehörig befattning med eller utlämnande av uppgifter angående svenska hemliga sakförhållanden, fordras i regel att det är fråga om en riktig uppgift. Beträffande oriktig uppgift som skulle varit att anse såsom hemlighet om den varit sann gäller dock, att straff kan inträda antingen enligt 10 och 11 §§, om någon utlämnar sådan uppgift med uppsåt att vilseleda, eller ock enligt 23 § — för försök till sådant spioneri som avses i 11 § — om någon utlämnar oriktig uppgift i tro att den är sann. Den skillnad som sålunda — i motsats till vad som enligt 8 § gäller beträffande krigsspioneri — göres i 9—13 §§ mellan riktiga och oriktiga uppgifter medför, att vissa luckor uppkomma i det straffbara området. Så t. ex. kan straff enligt 10 § ej ådömas den som lämnat en oriktig uppgift i tro att den var sann. I sådant fall föreligger ett försök, vilket synes vara lika straffvärt som det fullbordade brott som består i medvetet lämnande av oriktig uppgift i uppsåt att vilseleda. I syfte att bota dessa brister har i en ny 13 a § upptagits ett stadgande, som medför att straff skall inträda oberoende av uppgiftens riktighet eller oriktighet och oavsett gärningsmannens insikt härom. Dock fordras, såsom för närvarande enligt 10 §, att uppgiften är sådan att dess meddelande kan skada riket. Stadgandet gäller med avseende å 8—13 §§, varför de särskilda bestämmelserna i 8 och 10 §§ om oriktiga uppgifter kunna utgå.

I anledning av att, såsom förut nämnts, det nuvarande innehållet i 13 § fördelats på 10—12 §§, har den i promemorian såsom 13 a § upptagna bestämmelsen, som i sak lämnats utan anmärkning i yttrandena, kunnat intagas i 13 §. Bestämmelsen har erhållit en ändrad lydelse. I fråga om innebörden av densamma må anmärkas, att då där talas om upplysning, avses uppenbarligen även sådan upplysning som, på sätt i 9 § sägs, innefattas i skrift, teckning eller annat föremål. Straff för obehörig befattning med eller lämnande av oriktig upplysning skall, liksom för närvarande, inträda endast såframt uppgiftens meddelande till främmande makt kan skada riket. Härmed torde i främsta rummet åsyftas den skada som en sanningslös uppgift kan medföra i politiskt avseende, men därjämte avses även den skada som kan föranledas av en oriktig upplysning i fall då den äger en kärna av sanning.

**Departements-
chefen.**

14 och 14 a §§.

Med hänsyn till arten av de brott, vilka äro att hänföra till spioneri enligt nuvarande 14 § första stycket, föreslogs i promemorian en straffskärpning av samma slag som i 9 och 10 §§ eller en höjning av straffmaximum från straffarbete i två år till sådant straff i fyra år. Beträffande det för närvarande i 14 § andra stycket angivna brottet ansågs däremot en ändring i motsatt riktning motiverad, nämligen såtillvida att möjlighet att ådöma böter medgäves i fall då synnerligen mildrande omständigheter föreligga. Under motivering att spioneri knappast vore en träffande benämning på de brott som i allmänhet straffas enligt sistnämnda lagrum, föreslogs vidare att straffbestämmelsen skulle överflyttas till en ny 14 a §, vari brottsbeskrivningen gjordes något mera utförlig samt brottet erhöll benämningen olovlig underrättelseverksamhet.

De sålunda föreslagna ändringarna ha i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran i de avgivna yttrandena. I fråga om straffet för olovlig underrättelseverksamhet har emellertid *straffrättskommittén*, med hänsyn till den fara för riket sådant brott i regel innefattade, funnit det lämpligt, att möjligheten att ådöma böter begränsades till fall, då brottet vore ringa, så att böter alltså icke borde få ådömas enbart på grund av mildrande omständigheter med avseende på den brottsliges person. Beträffande lydelsen av 14 a § har *Svea hovrätt* ansett den nuvarande brottsbeskrivningen i 14 § andra stycket vara att föredraga framför den i promemorian föreslagna, enligt vilken den brottsliga verksamheten skulle avse anskaffande eller meddelande av uppgifter av militär eller politisk innebörd.

Härutöver har i några yttranden ifrågasatts vidtagandet av vissa ytterligare ändringar i paragraferna. Såsom förut nämnts har *Stockholms rådhusrätt* uttalat sig för en ändring beträffande kravet i 14 § att gärningsmannen skall avse att gå främmande makt tillhanda. I fråga om den föreslagna 14 a § har *justitiekanslersämbetet* framhållit, att rekvisitet »för främmande makts räkning» i den föreslagna 14 a § måhända innebure en begränsning i det straffbara området, som i praktiken kunde te sig mindre önskvärd. Härom har i yttrandet anförts:

En olovlig underrättelseverksamhet torde nämligen kunna bedrivas för en organisations räkning, icke för en främmande makts, men likväl böra drabbas av ansvar som är stadgat i förevarande paragraf. Och om verksamheten, på sätt i 14 a § sägs, faktiskt utövas för en främmande makts räkning, kunna bevissvårigheter uppstå, därest verksamheten bedrivs under en organisations täckmantel. En jämkning av berörda uttryck skulle även ha betydelse för 26 och 28 §§. Ämbetet, som icke är i tillfälle framställa något bestämt förslag till täckande av den brist, som härutinnan möjligen föreligger, har velat omnämna förhållandet för eventuell närmare undersökning. Måhända kan det visa sig lämpligt att med främmande makt i 14 a § likställa den som handlar i främmande makts intresse och för sådant ändamål komplettera 29 §.

Beträffande uttrycket »bedriver — — — verksamhet» i 14 a § har *Göta hovrätt* hänvisat till vad hovrätten, på sätt förut angivits, anfört rörande motsvarande uttryck i förslaget till ändring av 8 kap. 4 §.

Såsom jag förut uttalat ansluter jag mig till förslaget om en straffskärpning för brott mot nuvarande första stycket, motsvarande 14 § i förslaget.

Förslaget att upptaga bestämmelsen i andra stycket såsom en särskild paragraf och å brott mot densamma använda en annan benämning än spioneri har i yttrandena lämnats utan anmärkning och synes innefatta en förbättring. Förslaget har därför ansetts böra godtagas. Brottbeskrivningen har dock, på sätt Svea hovrätt förordat, givits samma avfattning som för närvarande. Göta hovrätts erinran mot att straffbarheten är knuten vid att en brottslig verksamhet bedrives har däremot icke föranlett någon ändring, enär det icke synes önskvärt att utvidga straffbestämmelsen så att den omfattar även en enstaka gärning som icke ingår såsom ett led i en verksamhet av angiven art. Av skäl som angivits vid 11 § har ej heller upptagits Stockholms rådhusrätts ändringsförslag. Vad angår justitiekanslersämbetets uttalande om rekvisitet »för främmande makts räkning» må framhållas, att detta i allmänhet torde böra anses uppfyllt om verksamheten uppenbarligen bedrives till förmån för främmande makt, vare sig uppdragsgivaren är en organisation eller en agent som handlar i främmande makts intresse. Med hänsyn härtill ha gällande bestämmelser ansetts kunna bibehållas oförändrade.

I fråga om straffet för brott mot 14 a § innebar förslaget en ändring av gällande lag så till vida att böter infördes i straffsatsen för fall då omständigheterna äro synnerligen mildrande. Med hänsyn till att ifrågavarande brott kunna vara av mycket skiftande art såväl beträffande brottets svårhetsgrad som med hänsyn till gärningsmannen har förslaget på denna punkt godtagits.

I anledning av det föreslagna allmänna stadgandet i 13 § angående oriktiga upplysningar må nämnas, att någon motsvarande bestämmelse icke synes erforderlig såvitt angår brott mot de nya 14 och 14 a §§. Det synes nämligen vara uppenbart att dessa lagrum äro tillämpliga beträffande såväl riktiga som oriktiga uppgifter.

21 §.

Den som uppsåtligen giver allmän spridning åt falska rykten eller lögnaktiga uttalanden, ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, skall enligt första stycket i förevarande paragraf dömas till straffarbete i högst fyra år eller fängelse. Råder ej krig eller krigsfara, må dock, där omständigheterna äro synnerligen mildrande, dömas till böter.

Gör någon under krig eller då krig hotar riket sådan gärning av oaktsamhet, skall han enligt bestämmelse i andra stycket straffas med fängelse eller böter.

I promemorian föreslogs ej annan ändring än att, med hänsyn till bestämmelserna i den nya 29 a § om straffhöjningar vid krig eller krigsfara, såsom förutsättning för ådömandet av bötesstraff enligt första stycket endast uppställts, att omständigheterna äro synnerligen mildrande.

Mot den föreslagna ändringen har *chefen för försvarsstaben* anmärkt att det därigenom bleve möjligt att även vid krig eller krigsfara ådöma böter för uppsåtligt brott mot 21 §, något som knappast torde vara avsett och ej syntes lämpligt. I övrigt har försvarsstabschefen rörande 21 § anfört:

Det synes mig uppenbart, att möjligheten att med straff träffa uttalanden, ägnade att framkalla fara för rikets säkerhet, måste vidgas. Under oroliga tider kunna osanna och vilseledande dylika uttalanden vålla synnerlig skada, och någon fara för att vidgad straffmöjlighet under lugna tider skall missbrukas torde ej föreligga redan av den anledningen att det stränga kravet, att ett uttalande skall vara ägnat att framkalla fara för rikets säkerhet, då uppenbarligen mycket mer sällan är uppfyllt. För straff enligt 1. stycket av 21 § fordras nu, att utspridaren haft uppsåt att giva ryktena eller uttalandena allmän spridning och kännedom om deras sanningslöshet, varjämte förutsättes att ryktena eller uttalandena blivit allmänt spridda. Av lagrådet framhölls år 1936 i samband med omarbetningen av dåvarande 8 kap. 14 §, att enligt den föreslagna lydelsen, där brottsbeskrivningen med en mindre avvikelse var densamma som i nu ifrågavarande lagrum, förutsättningarna på straffbarhet i vissa avseenden voro synnerligen stränga, och att det icke vore uteslutet att stadgandet därför komme att sakna egentlig betydelse i det praktiska rättslivet. Detta uttalande får jag understryka. Dessutom får jag beträffande oaktsamhetsstraffet i denna paragrafs andra stycke framhålla, att oaktsamt spridande av uttalanden av nu ifrågavarande slag är principiellt förkastligt i krig som fred, och att ett straffbeläggande av sådant spridande även under tid då krig ej råder eller krig ej hotar riket därför är väl motiverat. Ej heller i detta avseende lär en vidgad möjlighet till bestraffning av skäl som nyss anfördes kunna befaras leda till missbruk. Jag får under återopande av det nu anförda hemställa, att paragrafen gives sådan avfattning, att för straffbeläggande av uppsåtlig gärning icke fordras att utspridaren haft uppsåt att giva allmän spridning åt de gjorda uttalandena, och att straff för oaktsamhet inträder även om krig ej råder eller hotar riket.

Stadsfiskalen W. Ryhninger har i ett av överståthållarämbetet insänt yttrande anfört:

I fråga om 21 § synes densamma med nuvarande formulering hava ett alltför begränsat tillämpningsområde för att vara till verklig nytta under nuvarande förhållanden. Ovisst är huruvida uttrycket »falsa rykten och lögnaktiga uttalanden» även är tillämpligt å delvis riktiga men överdrivna och förvrängda uppgifter. Vidare är bestämmelsen att uttalandena skola vara »ägnade att framkalla *fara för rikets säkerhet*» alltför sträng för att lagrummet skall kunna få någon praktisk betydelse. Dessutom torde det vara ett alltför strängt krav beträffande det subjektiva rekvisitet att gärningsmannens uppsåt skall avse att giva *allmän* spridning åt de avsedda uttalandena. Under nuvarande förhållanden, då ett behov uppenbarligen finnes av en praktisk användbar lagbestämmelse såsom medel i kampen mot det samhällsfarliga ryktesspridandet, vore det önskvärt att lagrummet i fråga erhåller en lämpligare och efter de praktiska förhållandena bättre avpassad utformning.

I anslutning till Ryhningers anförande har *överståthållarämbetet* uttalat:

Ämbetet anser sig böra understryka angelägenheten av att den i 21 § angivna brottsbeskrivningen ändras så, att ökade möjligheter till reaktion mot ryktessmidet skapas. Det nuvarande rekvisitet att handlingen eller ryktesmidet skall vara ägnad medföra fara för rikets säkerhet synes innebära alltför stora krav på den effekt, som genom handlingen skall hava framkal-

lats. Möjligen skulle en önskvärd lättnad härutinnan kunna ernås genom att ordet »ägna» utbyttes mot ordet »kunna». Vidare lärer uttrycket »rikets säkerhet» innebära anspråk på att effekten av ryktessmideriet skall vara av viss, mera betydande omfattning. För att göra paragrafen mera praktiskt användbar torde det sistnämnda uttrycket böra utbytas mot uttryck, som anger att straffbarhet skall inträda även om handlingen medför fara, som icke berör riket i dess helhet, utan endast för någon enstaka av samhällets funktioner, t. ex. ett avsnitt av försvarsmakten etc.

För närvarande kan för uppsåtligt brott mot förevarande paragraf bötesstraff ådömas endast om krig eller krigsfara ej råder. Den ändring härutinnan som promemorian innebar torde, såsom chefen för försvarsstaben anmärkt, vara mindre lämplig. Förslaget har därför ändrats på denna punkt genom att i 29 a § införts en bestämmelse, enligt vilken lägre straff än fängelse ej må ådömas därest dylikt brott förövas vid krig eller eljest då 29 a § äger tillämpning.

Det nuvarande andra stycket, som innehåller en straffbestämmelse för den som av oaktsamhet begår i paragrafen avsedd gärning, skulle enligt promemorian bibehållas oförändrat, men omfattades åtminstone formellt av hänvisningen i 29 a §. Då bestämmelsen blott gäller vid krig eller då krig hotar riket, var hänvisningen ägnad att föranleda missförstånd. I stället för att inskränka hänvisningen i 29 a § till att avse endast första stycket i 21 § har emellertid nu bestämmelsen i andra stycket överflyttats till 29 a § och den avses skola bli tillämplig under samma förutsättningar som 29 a § i övrigt. Samtidigt har straffet ansetts böra skärpas genom att straffarbete i högst två år införts i straffsatsen samt bötesstraff förbehållits för fall då brottet är ringa. Genom dessa ändringar torde chefens för försvarsstaben hemstäl- lan rörande 21 § ha i viss mån tillmötesgått, och beträffande motiven för desamma kan jag därför hänvisa till vad han därutinnan anfört. Att i vidare mån än nu föreslagits vidga tillämpningsområdet för ifrågavarande straffbestämmelser har däremot icke funnits tillrådligt.

Departements-
chefen.

22 §.

Straffet föreslås skola skärpas genom att i straffsatsen jämte fängelse upp- tages straffarbete i högst två år.

I samband härmed må nämnas, att i ett av överståthållarämbetet insänt yttrande av *t. f. polismästaren i Stockholm* denne ifrågasatt om icke straff- bestämmelse borde finnas för det fall, att någon av främmande makt mot- toge penningar eller annat för att här i riket bedriva utländsk propaganda av den beskaffenhet, att den kunde medföra skada för rikets vänskapliga för- bindelser med främmande makt. Möjligen borde, med hänsyn till att avgö- rande om brottslighet kunde vara av ömtålig politisk natur, en dylik bestäm- melse inrymmas under 4 § och föreskrift utfärdas, att åtal ej finge av allmän åklagare anställas utan Konungens lov. *Överståthållarämbetet* har givit sin anslutning till detta uttalande.

Departements-
chefen.

I nämnda yttranden torde avses sådan propaganda i främmande makts intresse som åsyftar att påverka den allmänna uppfattningen i Sverige rörande samma eller ock annan främmande makt.

I det sakkunnigbetänkande som ligger till grund för det nya 8 kap. uttalades, att det kunde ifrågasättas att under straffbestämmelsen medtaga all propaganda i den främmande maktens intresse. Detta ansågs emellertid mindre lämpligt bl. a. därför att det knappast funnes anledning att medtaga agitation som helt öppet angåve sig företråda den främmande maktens synpunkter på dess egna angelägenheter t. ex. i ett krig eller eljest ett motsättningsförhållande till en annan främmande makt. Dylik »upplysningsverksamhet» vore visserligen ofta högst ensidig eller på annat sätt snedvriden, men den vore bl. a. på grund av sin öppna metod icke så farlig för den svenska staten. Ett inskridande däremot torde följaktligen böra kräva, att en sådan propagandaverksamhet tagit former som i och för sig innebure överträdande av särskilda straffbestämmelser i 8 kap. eller i tryckfrihetsförordningen.

Dessa synpunkter synas alltjämt innefatta tillräckliga skäl att icke företaga sådan utvidgning av straffbestämmelsen, som ifrågasatts i yttrandena.

23 §.

De föreslagna ändringarna i 11 § ha föranlett vissa följdändringar i förevarande paragraf.

26 §.

I denna paragraf har en ändring föranletts av den föreslagna uppdelningen av den nuvarande 14 § i två paragrafer med olika brottsbenämning.

I promemorian föreslogs härjämte att i ett nytt andra stycke skulle meddelas en utvidgad straffbestämmelse beträffande medverkan vid spioneri och olovlig underrättelseverksamhet. Beträffande denna ändring anfördes i promemorian att, enligt vad erfarenheten visat, det ej sällan förekommer, att personer som medverkat vid spioneri gått fria från straff på grund av att full bevisning ej kunnat föras om att de känt till verksamhetens art eller syfte. Särskilt hade det varit fråga om fall då medverkan bestått däri, att en spion fått använda annans adress såsom s. k. täckadress och att inkomna brev och meddelanden vidarebefordrats till spionen. Om den medverkande i ett sådant fall hade anledning misstänka att det vore fråga om spioneri, syntes starka skäl tala för att han straffades för sin medverkan. I den ifrågavarande bestämmelsen föreslogs ett straff av böter eller fängelse.

Departements-
chefen.

Den föreslagna nya straffbestämmelsen, som ej föranlett anmärkning i yttrandena, synes innebära en tillfredsställande komplettering av straffskyddet mot spioneri- och annan hemlig underrättelseverksamhet. Bestämmelsen har därför upptagits utan annan ändring än att i straffsatsen fängelse nämnts före böter.

28 §.

Denna paragraf innehåller bestämmelser om skyldighet vid straffansvar att anmäla brott mot vissa lagrum i 8 kap. I första punkten, som avser fall då någon har vetskap om att brott mot de angivna lagrummen är å färde, föreslogs i promemorian ej annan ändring än att den nya 14 a § medtagits i uppräkningsdelen av lagrum. För det fall då man ej har tillräcklig bevisning om brottet stadgas i andra punkten skyldighet att, utan att nämna personen, uppenbara de omständigheter som äro kunniga. I denna punkt föreslogs en ändring som innebär borttagande av orden »utan att nämna personen». I promemorian anfördes, att den nuvarande föreskriften, som tydligen vore opraktisk, icke torde vara erforderlig vare sig av hänsyn till den misstänkte, som ändå icke kunde undgå att beröras av en polisundersökning, eller till den som gjorde anmälan; att den sistnämnde, som fullgjorde en i lag stadgad skyldighet, icke kunde drabbas av straff enligt 16 kap. strafflagen torde utan vidare vara tydligt.

Svea hovrätt och *straffrättskommittén* ha beträffande andra punkten hemställt att där upptages en särskild straffsats med lägre maximum än i första punkten. Såsom skäl härför har kommittén anført att det framstode såsom oegentligt att straffa oaktsam underlåtenhet att upptäcka brottet lika strängt som uppsåtlig, när oaktsam medverkan enligt 26 § andra stycket bestraffades enligt en särskild lindrigare straffskala. Vad angår 28 § tredje punkten, har kommittén erinrat att den skall erhålla ändrad lydelse enligt kommitténs förslag till lagstiftning om förmögenhetsbrott. Då nämnda förslag torde komma att föreläggas samma riksdag som det nu förevarande förslaget, vilket dock kunde väntas träda i kraft tidigare, syntes det lämpligaste vara att här ändra paragrafen på sätt kommitténs förslag innebär.

I förslaget har vidtagits de ändringar varom i yttrandena hemställts, varjämte de tre punkterna intagits i var sitt stycke. Straffet enligt andra stycket för oaktsam underlåtenhet att anmäla brott har ansetts böra vara högst straffarbete i två år.

Departement-
chefen.

Bestämmelsen i tredje stycket, motsvarande nuvarande tredje punkten som enligt promemorian icke skulle undergå någon ändring, har erhållit den lydelse som bestämmelsen skulle erhålla enligt det förslag till lag om ändring i vissa delar av strafflagen, vilket den 30 maj 1941 remitterades till lagrådet för yttrande. I proposition nr 4 till innevarande års riksdag angående sistnämnda lagförslag har 28 § uteslutits.

29 §.

Uppräkningen av lagrum i denna paragraf, som enligt promemorian ej skulle undergå någon ändring, har ansetts böra fullständigas genom att även 25 § medtages.

29 a §.

I fråga om förevarande paragraf må hänvisas till vad tidigare anförts i samband med redogörelsen för innehållet i promemorian samt vid 21 § i förslaget. Utöver där angivna ändringar i det vid promemorian fogade lagutkastet har uppräknings av lagrum i 29 a § jämkats därigenom att hänvisningen till 24 och 25 §§ begränsats att avse stämpling eller förberedelse till högförräderi, eftersom straffbestämmelserna mot krigsförräderi blott gälla vid krig eller då krig hotar riket.

30 §.

I första stycket av förevarande paragraf föreskrives att vad någon, som är förfallen till ansvar för brott varom i 8 kap. sägs, för brottet mottagit eller dess värde skall vara till kronan förverkat.

I *Stockholms rådhusrätts* yttrande har framhållits, att bestämmelsens avfattning föranlett tveksamhet vid tolkningen i fall då det mottagna eller där emot svarande värde icke funnes att tillgå. Rådhusrätten har ifrågasatt, huruvida icke bestämmelsen borde ändras så att överensstämmelse ernåddes med motsvarande bestämmelser i vapenkungörelsen m. fl. författningar.

I anledning härav har bestämmelsen jämkats i förtydligande syfte.

Enligt förslaget skola de nya bestämmelserna träda i kraft omedelbart efter utfärdandet.

Lagen om straff för sabotage.

Förevarande lag, vars giltighetstid utgår den 31 mars 1942, föreslås skola äga fortsatt giltighet, förslagsvis till och med den 30 juni 1943.

Därjämte föreslås att jämväl i denna lag, som icke berördes av de nämnda promemoriorna, skola — med giltighet från och med den 1 april 1942 — vidtagas vissa ändringar, främst avseende straffskärpningar. För sabotagebrott under tid då krig hotar riket kan enligt 8 kap. 6 § strafflagen ådömas straffarbete på livstid, och straffmaximum för försök till sådant brott är enligt 8 kap. 23 § straffarbete i tio år. Enligt 1 och 2 §§ i sabotagelagen är högsta straffet för fullbordat brott straffarbete i tio år och för försök sådant straff i åtta år. Uppenbarligen kunna emellertid sabotagebrott under sådan tid, för vilken sabotagelagen är avsedd att gälla, innebära lika stora faror som då krig hotar riket. Med hänsyn härtill synas straffmaxima enligt 1 och 2 §§ sabotagelagen böra vara desamma som enligt 8 kap. 6 och 23 §§ strafflagen. Till följd av straffhöjningen i 1 § sabotagelagen kan straffskärpningsregeln i 4 § samma lag icke erhålla tillämpning beträffande brott mot 1 § och hänvisningen till denna paragraf har därför uteslutits ur 4 §. I 6 § samma lag har vidtagits en jämkning av samma innebörd som ändringen i 8 kap. 30 § strafflagen.

I enlighet med vad i det föregående anförts ha upprättats förslag till *lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen; och lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

T. Eliæson.

¹ Det förstnämnda lagförslaget, vilket är lika lydande med motsvarande vid propositionen fogade lagförslag, har här uteslutits.

F ö r s l a g

till

L a g

**angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995)
om straff för sabotage.**

Häri genom förordnas, att lagen den 13 december 1940 om straff för sabotage, vilken gäller till och med den 31 mars 1942, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1943; dock att från och med den 1 april 1942 1, 2, 4 och 6 §§ skola hava ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Den som, med uppsåt att skada försvaret eller folkförsörjningen eller störa förvaltningen eller den allmänna ordningen,

förstör eller skadar anläggning, inrättning eller föremål, som är av betydelse för försvaret, folkförsörjningen eller förvaltningen,

eller vid tillverkning, leverans, förvaring eller försling av sådant föremål åstadkommer fel hos föremålet eller föranleder dröjsmål med dess avlämnande,

eller eljest förhindrar eller försvårar användande av anläggning, inrättning eller föremål, som nyss nämnts,

eller gör annat därmed jämförligt sabotage,

dömes till straffarbete i högst tio år eller på livstid. Äro omständigheterna synnerligen mildrande, må till fängelse dömas.

2 §.

Har någon gjort försök till brott, varom i 1 § förmåles, dömes högst till straffarbete i tio år.

4 §.

Har i fall, som omförmålts i 2 eller 3 §, den brottslige för brottets utförande övat våld å person eller hot om omedelbar användning av sådant våld eller har han mot någon som lagligen sökt å bar gärning gripa honom övat våld eller hot som nyss sagts, dömes till straffarbete intill två år utöver den eljest för brottet bestämda högsta strafftiden.

6 §.

Vad någon, som är förfallen till ansvar för brott, varom i 1, 2, 3 eller 4 § förmåles, för brottet mottagit skall vara till kronan förverkat; finnes det ej kvar, skall i stället dess värde gäldas. Föremål, som begagnats såsom hjälpmedel för utförande av sådant brott eller varit avsett därtill, må ock förklarar förverkat till kronan, evad till ansvar dömes eller ej.

Vad sålunda — — — för krigsmakten.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 januari 1942.

Närvarande:

justitierådet FORSSMAN,
regeringsrådet LUNDEVALL,
justitieråden STERZEL,
NISSÉN.

Enligt lagrådet den 24 januari 1942 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 16 januari 1942, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättade förslag till *lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen och lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om straff för sabotage.*

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av t. f. byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsrådet Nils Regner.

Förslagen föranledde allenast följande yttrande av lagrådet.

Efter den föreslagna höjningen av straffmaximum i 2 § lagen om straff för sabotage kan, vid tillämpning av 4 §, straffet uppgå till straffarbete i tolv år. På sätt lagrådet i utlåtande den 9 december 1940 över det av riksdagen antagna förslaget till sabotagelag framhållit, möter det betänkligheter att sålunda avvika från den i 2 kap. 3 § strafflagen uppställda grundsatsen att maximum för straffarbete, som ådömes på viss tid, är tio år, där ej annat följer av 4 kap. Detta föranleder närmast att hänvisningen i 4 § sabotagelagen till 2 § bör uteslutas. Under 4 § skulle då endast ingå fall enligt 3 §. Att med hänsyn till allenast dessa fall bibehålla specialbestämmelsen i 4 § kan emellertid icke anses behövt. Den särskilt försvarande omständighet, som ligger däri att en sabotagehandling är förenad med våld eller hot, kan på ett tillfredsställande sätt beaktas inom ramen för strafflagens bestämmelser om sammanträffande av brott. Även utan uttrycklig lagbestämmelse torde det stå klart att i fall av denna typ lägre straff än straffarbete ej gärna kan ifrågakomma. Lagrådet hemställer därför, att 4 § måtte utgå. I samband härmed erfordras jämkning i 6 §, varjämte lämpligen 5—7 §§ kunna erhålla paragrafnumren 4—6.

I förtydligande syfte bör sabotagelagens slutbestämmelse ändras därhän, att i fråga om sådant under lagens giltighetstid begånget brott, som i lagen avses, skall vad där är stadgat äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla.

Ur protokollet:

G. Lindencrona.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 30 januari 1942.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Westman, anmäler, efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter, lagrådets den 28 januari 1942 avgivna utlåtande över de till lagrådet den 16 samma månad remitterade förslagen till

*lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen; och
lag angående fortsatt giltighet av lagen den 13 december 1940 (nr 995) om
straff för sabotage.*

Föredraganden anför:

Förslagen ha ej föranlett annat yttrande än att lagrådet hemställt om vissa ändringar i sabotagelagen.

I fråga om 4 § nämnda lag har lagrådet anmärkt att, efter den föreslagna höjningen av straffmaximum i 2 § till straffarbete i tio år, straffet vid tillämpning av 4 § kan uppgå till straffarbete i tolv år. Härvid har lagrådet erinrat om vad lagrådet anfört i sitt den 9 december 1940 avgivna utlåtande över de ändringar i det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till sabotagelag, vilka beslutats av riksdagen och vilka bland annat inneburo att straffmaximum för sabotage enligt 1 § skulle utgöra straffarbete i tio år. Mer hänvisning till detta utlåtande har lagrådet förklarat, att det mötte betänkligheter att avvika från den i 2 kap. 3 § strafflagen uppställda grundsatsen att maximum för straffarbete, som ådömes på viss tid, är tio år, där ej annat följer av 4 kap.

I nämnda utlåtande erinrade lagrådet, att enligt 4 § våld eller hot, som förövades i samband med sabotage, skulle medföra, icke att bestämmelserna i 4 kap. strafflagen om sammanträffande av brott skulle tillämpas utan att sabotagestraffet skärptes till straffarbete intill två år utöver den eljest för brottet bestämda högsta strafftiden. Då nu denna i 1 § satts till straffarbete i tio år, bleve alltså straffmaximum i 4 § straffarbete i tolv år. Härutinnan avveke förslaget från den nyssnämnda grundsatsen i 2 kap. 3 §. Förslaget innebure även en skärpning som kunde gå utöver vad som skulle hava följt av en tillämpning av de i 4 kap. 2 § strafflagen stadgade reglerna. Dessa

skulle nämligen hava lett till ett straffmaximum av tolv år allenast under förutsättning att med sabotagebrottet sammanträffade brott, som vore belagt med straffarbete upp till två år eller därutöver, varemot enligt förslaget jämväl ett lindrigare våld eller hot ledde till straffarbete i högst tolv år. Om med brott enligt 4 § sammanträffade annat brott, som vore belagt med straffarbete upp till två år eller därutöver, bleve enligt förslaget maximumtiden för det gemensamma straff, som i sådant fall skulle ådömas, fjorton år, medan den enligt vanliga regler skulle hava utgjort tolv år.

Beträffande det nu förevarande lagförslaget har lagrådet uttalat, att de framställda erinringarna närmast föranledde att hänvisningen i 4 § sabotagelagen till 2 § borde uteslutas. Under 4 § skulle då endast ingå fall enligt 3 §, och lagrådet har förklarat, att det icke kunde anses behöfligt att med hänsyn till allenast dessa fall bibehålla specialbestämmelsen i 4 §. Lagrådet har därför hemställt, att 4 § måtte utgå.

Den av lagrådet anmärkta olägenheten, att straffet för sabotageförsök vid tillämpning av 4 § kan komma att överstiga det maximum som enligt strafflagens allmänna regler skall gälla för straffarbete på viss tid, kan undanröjas genom en mindre jämkning i 4 §. Tillräckliga skäl synas icke föreligga att helt upphäva detta lagrum. Det remitterade förslaget har därför i ifrågavarande hänseende icke ansetts böra undergå annan ändring än att bestämmelsen om straffhöjning begränsats så att den endast avser brott mot 3 §.

Härjämte har lagrådet hemställt om ett förtydligande av den till sabotagelagen fogade slutbestämmelsen. Denna hemställan har vunnit beaktande.

Föredraganden hemställer, att de ifrågavarande lagförslagen — förslaget till lag angående fortsatt giltighet av lagen om straff för sabotage efter ändringar i angivna hänseenden — måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sigrid Linders.